

ผลการตัดสินสารคดีเชิงข่าวโทรทัศน์ฝึกปฏิบัติ รางวัล ‘สายฟ้าห้อย’ ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๙

ปีการศึกษา ๒๕๕๙ มีนิสิตนักศึกษาจาก ๑๑ สถาบัน ส่งสารคดีเชิงข่าววิทยุกระจายเสียงฝึกปฏิบัติเข้าประกวด ๕๗ เรื่อง ทั้งนี้ ไม่เรื่องใดได้รับรางวัลดีเด่น คณะกรรมการจึงมีมติให้เพิ่มรางวัลชมเชย รวมเป็น ๔ รางวัล โดยมีเรื่องที่คณะกรรมการตัดสินให้ได้รับรางวัลชมเชย ดังนี้

“บริการข้ามชาติ” โดย กลุ่ม ลานลีลาวดี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

เรื่องย่อ นำเสนอปัญหาการค้าประเวณีในจังหวัดอุดรธานี โดยเป็นกลุ่มหญิงขายบริการที่ลักลอบผ่านแดนมาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้ามาหารายได้คราบของนักท่องเที่ยวและแรงงานต่างด้าว แม้ว่าจะมีการจับกุมและขับออกนอกประเทศแล้ว แต่โสเภณีลาวเหล่านี้ก็ยังพยายามลักลอบกลับเข้าทุกครั้ง ซึ่งยังไม่มีการแก้ไขหรือหาทางออกของปัญหานี้อย่างเป็นทางการ

ข้อสังเกตและเสนอแนะจากคณะกรรมการ

๑. การคัดเลือกประเด็นเพื่อนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวในท้องถิ่น สะท้อนปัญหาสังคมซึ่งควรให้ความสนใจ แม้ข้อมูลหรือประเด็นยังไม่ลึกมากนัก แต่ก็ครบถ้วน มีลักษณะของความเป็นสารคดีเชิงข่าว ผลงานชิ้นนี้จะสมบูรณ์มากขึ้น หากได้เพิ่มเติมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของโสเภณี เพราะยังไม่เห็นแง่มุมที่สะท้อนว่า โสเภณีได้รับผลกระทบหรือลำบากทุกข์ยากอย่างไร ขาดข้อมูลสนับสนุนว่า เป็นอาชีพที่ไม่ควรส่งเสริมหรือเป็นปัญหา เพราะข้อมูลตัวเลขรายได้มากถึงเดือนละ 2 หมื่นเพียงด้านเดียว อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิด
๒. ทีมงานพยายามหาภาพประกอบข่าวได้ดี กรณีใช้ภาพประกอบจากgoogle earth นั้นไม่จำเป็น แต่ถือว่าเป็นความตั้งใจที่ดี ได้ภาพทำให้คนดูเชื่อได้ว่า มีเหตุการณ์เกิดขึ้นจริง แต่กรณีของการใช้ภาพจำลองเหตุการณ์ในเรื่องนี้ไม่จำเป็น และมีข้อสังเกตว่า หากจะใช้เทคนิคดังกล่าว ควรต้องให้ข้อมูลผู้ชมด้วยว่าเป็นภาพจำลอง มิใช่ภาพจริง เพื่อให้ผู้ชมไม่สับสน
๓. การเขียนบท ควรทำให้กระชับกว่านี้ และต้องระมัดระวังการใช้ภาษาที่แฝงความรู้สึกและอารมณ์ หรือถ้อยคำรุนแรง หรือภาษาหือหาว ภาษาข่าวควรเข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา และไม่มีความเห็นจากผู้สื่อข่าวหรือผู้ผลิต หากจะเป็นความเห็นก็ควรมาจากแหล่งข้อมูลที่ได้สอบถามมากกว่า

๔. เมื่อได้ข้อมูล หรือมีโอกาสสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์โดยตรง เป็นแหล่งข้อมูลที่ดีแล้ว ควรต้องมีวิธีการตั้งคำถามที่ดี เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบเจาะลึกที่เป็นประโยชน์แก่คนดู ทำให้เรื่องน่าสนใจและลุ่มลึกมากขึ้น และภาพประกอบต้องมีความสอดคล้องกัน เพราะไม่เช่นนั้น อาจมีคำถามเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่นำเสนอ

“ความจริง ความงาม ความดี ที่ปอเนาะ”

โดยกลุ่ม Broadcast Journalism จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

เรื่องย่อ สถานการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกเชื่อมโยงเข้ากับโรงเรียนปอเนาะ ซึ่งเป็นสถาบันสอนศาสนาอิสลาม และถูกกล่าวหาว่าเป็นแหล่งปลูกฝังความรุนแรง ผลงานชิ้นนี้ได้นำเสนอแง่มุมที่แตกต่าง ซึ่งให้เห็นเจตนาที่แท้จริงของปอเนาะที่ต้องการส่งเสริมให้คนมุสลิม เรียนรู้ เข้าใจศาสนา ให้รู้จักความพอดี เข้าใจคนอื่นและช่วยเหลือสังคม โดยยกโรงเรียนทำอิฐศึกษา มาเป็นกรณีตัวอย่าง

ข้อสังเกตและเสนอแนะจากคณะกรรมการ

๑. ผลงานชิ้นนี้มีความโดดเด่นด้านกระบวนการผลิต การถ่ายภาพทำได้ดี มุมภาพสวย แต่ก็ยังไม่เห็นความพยายามในการหาภาพหรือข้อมูลประกอบที่หลากหลายกว่านี้ เนื่องจากถ่ายทำในบรรยากาศของสถานที่แห่งเดียวคือ ที่โรงเรียนทำอิฐศึกษา จะเห็นว่า เงื่อนไขในการได้มาซึ่งภาพและข้อมูลประกอบ ไม่ยากเมื่อเปรียบเทียบกับเรื่องอื่นๆ

๒. การเลือกนำเสนอประเด็น มีความน่าสนใจและชัดเจนว่าต้องการเสนอเรื่องของปอเนาะโดยเฉพาะเจาะจง แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว คณะกรรมการเห็นว่าโทนของเรื่องให้น้ำหนักความเป็นสารคดีค่อนข้างมาก ยังขาดการเชื่อมโยงกับความเป็นข่าว หรือสถานการณ์ปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นงานประชาสัมพันธ์ ข้อเด่นของปอเนาะมากกว่า คณะกรรมการยังเห็นว่าหัวใจของเรื่อง คือ การอธิบายเพื่อแก้ต่างกรณีที่ปอเนาะถูกกล่าวหาเป็นแหล่งสั่งสมอาวุธ แต่มีข้อสังเกตว่า การอธิบายโดยใช้ตัวอย่างเดียวจากเรื่องโดยใช้โรงเรียนทำอิฐศึกษา ยังไม่มากเพียงพอที่จะ เป็นตัวแทนเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทั้งระบบว่าเป็นเช่นนี้ทั้งหมด จึงต้องระมัดระวังการให้ข้อมูลในลักษณะดังกล่าว

โอกาสที่แลกกับชีวิต โดยกลุ่ม Impossible DPU จาก มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

เรื่องย่อ นำเสนอผลพวงหลังจากมีข่าวเหตุการณ์การเสียชีวิตของน้องลี เด็กชายพวงมาลัยบริเวณสี่แยกไฟแดง ทำให้หลายฝ่ายหันมาให้ความสำคัญกับการป้องกันผู้ค้าแร่ตามท้องถนนมากขึ้น และพยายามหาหนทางแก้ไขโดยการจัดโครงการฝึกอบรมอาชีพขึ้นซึ่งได้เริ่มต้นที่ชุมชนบ้านโค้งยมราชบ้านของน้องลี เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนที่นี่ด้วยความร่วมมือร่วมใจของภาครัฐและประชาชนในสังคม

ข้อสังเกตและเสนอแนะจากคณะกรรมการ

๑. การเลือกประเด็นนำเสนอน่าสนใจ เป็นปัญหาใกล้ตัวซึ่งยังไม่ได้รับการแก้ไข คือเด็กชายพวงมาลัยตามสี่แยกไฟแดง มีความเป็นสารคดีเชิงข่าว แต่ก็ยังขาดรายละเอียดของโครงการ เนื้อหาไม่ลุ่มลึกเท่าที่ควร เพราะเมื่อดำเนินเรื่องไปจนจบแล้วปรากฏว่ายังไม่ตอบคำถามของประเด็นที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นหรือมีทางออกสำหรับเด็กๆกลุ่มนี้อย่างไร
๒. ทีมงานพยายามสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ควรจะถามข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มขึ้นเพื่อให้มีเนื้อหาประกอบเรื่องมากกว่านี้
๓. เปิดเรื่องน่าสนใจ วิธีการเดินเรื่องทำได้ดี แต่การเรียงลำดับเรื่องยังไม่ดีมากนัก ถ่ายภาพดี ภาพสวย
๔. การเขียนบท ต้องระมัดระวังการใช้ภาษาที่มีน้ำเสียงแตกดัน มีอารมณ์เสียดสี มีความเห็น ความรู้สึกจากผู้ผลิตรายการ

“การจำหน่าย บัตร ATM เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา”

โดยกลุ่ม ปะแล่ม ปะแล่ม จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เรื่องย่อ เสนอปัญหาสังคมในรั้วมหาวิทยาลัยรูปแบบใหม่ คือการนำ บัตรเอทีเอ็มเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาไปจำหน่าย เพื่อเอาเงินทองมาใช้จ่ายแลกเปลี่ยนกับความสะดวกรสบาย หรือไปแก้ปัญหาหนี้สินที่ผิดวัตถุประสงค์วิธี ทำให้เกิดความเสียหายติดตามมา

ข้อสังเกตและเสนอแนะจากคณะกรรมการ

๑. การเลือกเรื่องมานำเสนอน่าสนใจ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นใกล้ตัวนักศึกษา ผู้ผลิตเขียนบทนำเข้าสู่เรื่องได้ตรงประเด็น แต่ข้อมูลประกอบและเนื้อหายังไม่ลุ่มลึกเพียงพอ ไม่มีรายละเอียดว่า เมื่อจำหน่ายบัตรATM เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาไปแล้ว จะมีวิธีการใดถอนเอาคืนกลับมาอย่างไร มีขั้นตอนอย่างไร อยากรู้ชีวิตของคนที่ได้รับผลกระทบว่าเป็นอย่างไร เป็นต้น ข้อมูลที่ปรากฏน้อยเกินไป ทำให้เรื่องราวขาดความสมจริง ผู้ชมไม่แน่ใจว่า เป็นข้อมูลจริงหรือไม่ หรือยังมีเหตุผลมาสนับสนุนให้เรื่องมีความน่าเชื่อถือน้อยเกินไป
๒. กระบวนการผลิต น่าสนใจ นำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย แต่ การสัมภาษณ์ขาดความลุ่มลึก แม้จะได้แหล่งข้อมูลที่ดีแต่ก็ไม่สามารถค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ หรือมีน้ำหนักเสริมเรื่องให้น่าเชื่อถือได้
๓. ข้อพึงระวังคือ ความถูกต้องของข้อมูล โดยเฉพาะ ชื่อ ยศ ตำแหน่ง เพราะจะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของรายการทั้งหมดในภาพรวม

ข้อสังเกตเพิ่มเติมในภาพรวม

คณะกรรมการตัดสินเห็นว่า เป็นเรื่องที่น่ายินดีที่ปีนี้ มีผลงานส่งเข้าประกวดมากขึ้น และโดยภาพรวมปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของกระบวนการผลิต น้อยลงกว่าปีที่แล้ว แต่ยังมีข้อสังเกตที่น่าสนใจ ดังนี้

๑. ผลงานที่ส่งเข้าประกวดหลายชิ้นยังมีกระบวนการผลิตที่ไม่ดี เพราะเขียนบทก่อนแล้วค่อยหาภาพประกอบทำให้เนื้อเรื่องกับภาพขาดความเชื่อมโยงกัน วิธีการที่ดีสำหรับการผลิตงานโทรทัศน์คือ ผู้เขียนบทต้องรู้ในเบื้องต้นว่ามีภาพอะไรอยู่บ้าง ก่อนจะเริ่มเขียน โดยควรให้ภาพกับบท ไปด้วยกัน ภาพต้องเล่าเรื่องและเสริมแรงซึ่งกันและ

กัน หลักการสำคัญสำหรับบทโทรทัศน์คือ บทต้อง กระชับ และสอดคล้องกับภาพที่สื่อความหมายในเรื่องหลายเรื่อง เขียนบทโดยใช้ภาษาห้วนๆแบบหนังสือพิมพ์ ซึ่งไม่ใช่ภาษาสำหรับโทรทัศน์ และบทยาว ยืดเยื้อเกินไป

๒. ผลงานหลายชิ้น มีพิธีกรเปิดหน้า นำเข้าสู่เรื่อง และแทรกเป็นระยะๆ ซึ่งไม่จำเป็น ไม่กลมกลืนกับเรื่อง บางครั้งแทนที่จะช่วยให้เรื่องราวน่าสนใจมากขึ้น กลับเป็นการบั่นทอนความน่าดูและความน่าเชื่อถือ เพราะบุคลิกของพิธีกร ไม่เหมาะสม และแต่งกายไม่ดี หลายกรณีพิธีกร พยายามตอบคำถาม หรือสรุปเอง ซึ่งไม่ควรทำอย่างยี่ง หากเป็นคำพูดหรือความเห็นควรเป็นของแหล่งข่าว นอกจากนี้ วิธีคัดเลือกผู้ให้เสียง หรือผู้บรรยาย น้ำเสียงของผู้บรรยาย ต้องนำฟัง มีชีวิตชีวา

๓. การเลือกใช้แหล่งข่าว ผลงานหลายชิ้น แม้จะสรรหามาหลากหลาย มีแหล่งข่าวที่ดี แต่กลับตั้งคำถามหรือสัมภาษณ์ไม่เจาะลึก ทำให้ไม่ได้ข้อมูลที่ดีพอ นอกจากนี้แหล่งข่าวบางคนก็ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องโดยตรง หรืออาจยังไม่ใช่ต้นเรื่องที่แท้จริง จึงไม่ได้ทำให้เรื่องราวที่น่าเสนอ น่าเชื่อถือมากขึ้นหากนักศึกษา ยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข่าวที่แท้จริงอาจด้วยข้อจำกัดว่าเข้าถึงยาก หรือไม่สามารถหาตัวได้ ได้ ก็อาจพิจารณาเลือกประเด็นที่ใกล้เคียงกว่านี้

๔. การเลือกประเด็น ต้องไม่ด่วนสรุป หรือตั้งธงไว้ก่อน เพราะจะทำให้ประเด็นบิดเบือน

๕. ความน่าเชื่อถือของเรื่อง ต้องให้ความสำคัญกับความถูกต้อง และข้อมูลที่เป็นความจริงเท่านั้น จะนำความเห็นของคนที่เป็นเรื่องที่ไต่ถามมา ไม่มีแหล่งข้อมูลยืนยัน มาใช้ไม่ได้ เพราะทำให้ประเด็นไม่หนักแน่นและไม่น่าเชื่อถือ ควรจะมีข้อมูลเชิงลึก อ้างอิงสถิติ กราฟฟิค หรือนำเสนอให้น่าสนใจ การสร้างความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวควรต้องให้ข้อมูลที่มาที่ไป หรือเบื้องหลังของคนนั้นให้มากพอ ที่สำคัญ สื่อมวลชนที่ดีจะต้องทำการบ้าน และสืบค้นข้อมูลให้มาก เพื่อจะได้เสนอเรื่องราวอย่างมีเหตุมีผล และทำให้คนดูเชื่อได้ว่าสิ่งที่เห็นนั้นเป็นข้อเท็จจริง